

GÖR PLATS FÖR DEN AMFIBISKA STADEN!

2017-01-25

Av: Urbio

Precis som förr, då närheten till vatten var avgörande för en stads handelsmöjligheter, börjar vattnet på nytt bli central i stadsutvecklingen. Vattennivåhöjning och sjunkande grundvatten kan bli några av klimatförändringarnas effekter, som stadsbyggnaden nu och framöver måste anpassas efter. Kanske kan vattnet rentav bli ett mervärde?

Det är helt uppenbart så att vi människor dras till miljöer med porlande bäckar och glittrande vattenspegel. Enligt biofilhypotesen ligger denna preferens för det livgivande vattnet nedärvt i vår genetiska kod, som en överlevnadsinstinkt. Vattensystemen i landskapet berikar inte bara vår vardag med sinnliga upplevelser, de är också rika ekosystem där vi kunnat hämta både livsmedel och färskvatten. Förr var vattenvägarna också viktigare än landvägarna. Handelsplatser uppstod ofta vid platser som vadställen och forsar, där dåtidens folk var tvungna att lasta om från stora skepp till mindre båtar. Därför har många av våra nutida städer en gång uppstått vid vattendrag.

Det behövs rörelsestråk för det urbana friluftslivet och platser som både tillgängliggör och medvetandegör naturens cykler, till exempel genom bryggsystem och översvämningsbara platser

De senaste århundradena har förekomsten av vatten i landskapet kraftigt reducerats. De "vattensjuka" landområden har stått i vägen för ett rationellt åker- och skogsbruk. Därför har människor sänkt hela sjösystem, dikat ut stora arealer med våtmarker och rakat ut meandrande vattenflöden. Inne i städerna har jakten på yta lett till att vattendragen försetts med stenskodda kajer eller helt kulverterats. I Skåne och Mälardalen är 90 % av de forna våtmarkerna idag helt borta, vilket är delförklaringar till både utarmningen av biologisk mångfald och Östersjöns katastrofala ekologiska status. Idag vet vi att de naturliga vattendragen och våtmarkerna förser oss med i det närmaste ovärderliga ekosystemtjänster, inte minst som reningsverk för näringsämnen och föroreningar, som dricksvattentäkt och som stötdämpare av höga vattenflöden.

Framöver kommer livet i städerna i och med klimatförändringarna allt mer handla om vatten. All civilisation behöver ordnad tillgång till färskt dricksvatten, vilket blir direkt avgörande för om vi kan leva många på liten yta. Ihållande perioder av torka, sjunkande grundvatten och nyintroducerade parasiter kommer sannolikt ställa till det även för oss här på våra breddgrader. Samtidigt kan vi också vänta oss översvämnningar i och med intensiva skyfall och stigande havsnivåer.

Idag planerar vi ofta in vattnet i våra urbana landskap för att skapa attraktiva lägen. Men för att vi ska kunna nyttja ekosystemtjänsterna på ett smartare sätt och göra staden mer robust, behöver stadens vattenmiljöer bli mer naturliga, mer biotiska. För att minska vattnets hastighet och öka fuktvegetationens reningsfunktion bör uträtade vattenådror få tillbaka sina meandrande former igen. Kulverterade vattendrag borde tas upp i dagen och kajkonstruktioner kombineras

med, eller helt ersättas av, flacka vegetationsslänter, så att översvämmande vattenmassor kan härbärgeras. Stadsbyggnaden måste helt enkelt bli mer amfibisk!

Vattendragen i stadslandskapen är potentiellt rika livsmiljöer, inte bara för växter och djur, utan även som rekreativa och naturpedagogiska platser för oss människor. De gröna och blå strukturerna bör därför kompletteras med de röda strukturerna, som är byggda parkstrukturer för mänsklig aktivitet. Det behövs rörelsestråk för det urbana friluftslivet och platser som både tillgängliggör och medvetandegör naturens cykler, till exempel genom bryggsystem och översvämningsbara platser, som möjliggör för stadsborna att komma de akvatiska miljöerna riktigt, riktigt nära.

Våra städer behöver återupptäcka sina naturliga vatten – men har vi råd genomföra detta? Genom att göra staden mer amfibisk kan livet i staden både rikare och mer robust. Frågan kanske snarare är: har vi råd att vänta?